

บทที่ 3

พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง "ความเกี่ยวพันของเด็ก ในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ ค.ศ.2000"

3.1 ความเป็นมาและความสำคัญของพิธีสาร ฯ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้นี้ว่า วิวัฒนาการในการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ ก่อนที่จะมีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง "ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ ค.ศ. 2000" นั้นมีปรากฏอยู่ในตราสารระหว่างประเทศฉบับที่เป็นหลักสำคัญดังนี้

- (1) พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1977 ฉบับที่ 1 ข้อ 77(2) ที่กำหนดว่า รัฐภาคีต้องให้ทุกมาตรการที่เป็นไปได้ห้ามเกณฑ์และใช้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธระหว่างประเทศ
- (2) พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1977 ฉบับที่ 2 ข้อ 4(3)(C) ที่กำหนดว่า เด็กที่มีอายุไม่ถึง 15 ปี จะต้องไม่ถูกเกณฑ์โดยกองทัพของรัฐและกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ และจะต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสู้รบ ในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธที่ไม่ใช่ระหว่างประเทศ และต่อมาได้มีวิวัฒนาการมาเป็น
- (3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 38 ที่กำหนดว่า (2) รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่สอดคล้อง ที่จะประกันว่าบุคคลที่อายุไม่ถึง 15 ปี จะไม่มีส่วนร่วมโดยตรงในการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน และ (3) รัฐภาคีจะหลีกเลี่ยงการเกณฑ์บุคคลที่มีอายุไม่ถึง 15 ปีเข้ามาประจำในกองทัพ และในการเกณฑ์บุคคลที่มีอายุครบ 15 ปีแต่ไม่ถึง 18 ปีนั้น รัฐภาคีจะเกณฑ์บุคคลที่มีอายุมากที่สุดก่อน

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าสนธิสัญญาระหว่างประเทศฉบับล่าสุดคือ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จะได้เอื้อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิเด็กมากที่สุดเท่าที่เคยปรากฏอยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศ และมีบทบัญญัติที่ได้กำหนดมาตรฐานซึ่งเกี่ยวกับเด็กในเรื่องของการเกณฑ์ที่จะช่วยแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบเด็กด้วยแล้วก็ตาม แต่ทั้งนี้ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กก็ยังแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบได้ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะยังมีช่องโหว่ในเรื่องของ

อายุอยู่ กอปรกับความไม่ชัดเจนในเรื่องของลักษณะการเกณฑ์ และนอกจากนี้ยังไม่คลุมไปถึงกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงได้มีออกพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง "ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ ค.ศ.2000"

พิธีสาร ๔ ฉบับนี้ทำขึ้นเพื่อเป็นข้อตกลงที่เสริมและแก้ไขอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการที่จะแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่เคยถือเป็นมาตรฐานว่า เด็กนั้นต้องอายุ 15 ปี ขึ้นไปจึงจะถูกเกณฑ์ให้เข้าร่วมในการสู้รบเป็นทหารเด็กได้ ด้วยการยกระดับอายุในการเข้าร่วมในการสู้รบของเด็กขึ้นจากอายุ 15 ปี เป็นอายุ 18 ปี และความต้องการที่จะให้ครอบคลุมถึงลักษณะต่าง ๆ ของการเข้าร่วมในการสู้รบไม่ว่าจะเป็น การเข้าร่วมโดยสมัครใจหรือการถูกเกณฑ์โดยการบังคับ ตลอดจนรวมถึงการมีส่วนร่วมโดยตรงกับการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม และประการสำคัญคือ ต้องการให้ครอบคลุมไปถึงกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการเกณฑ์เด็กให้เข้าร่วมในการสู้รบมากที่สุดกลุ่มหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพราะข้อ 38 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กนั้นยังไม่เคยได้กล่าวถึง การคุ้มครองเด็กจากการถูกเกณฑ์ให้เข้าร่วมเป็นทหารโดยกลุ่มกองกำลังที่ไม่ใช่ของรัฐเลย ซึ่งตรงจุดนี้ก็นับได้ว่าเป็นช่องโหว่ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฉบับนี้ เพราะหากเป็นการเกณฑ์เด็กเข้าไปเป็นทหารโดยกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐแล้ว อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฉบับนี้ก็ครอบคลุมไปไม่ถึงอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ดี เหตุผลที่สมควรจะต้องมีพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ขึ้นอีกประการหนึ่งนั้นเนื่องจากความไร้เดียงสาของเด็ก ที่ได้ส่งผลให้เด็กได้รับความกระทบกระเทือนทั้งร่างกายและจิตใจ เนื่องจากในปัจจุบัน มีการเกณฑ์เด็กให้เข้าร่วมในการสู้รบเป็นทหารเด็กจำนวนมาก ตามสถานการณ์ความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธในที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ในขณะที่เด็กยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะรักษาตัวเองให้ปลอดภัย เด็ก ๆ ต้องเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายหรือถูกฆ่าจากการสู้รบได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ เด็กมีโอกาสนสูงที่จะพิการตลอดชีวิตหรือเสียชีวิตได้ นอกจากนี้จากการที่เด็กต้องใช้อาวุธฆ่าคู่ต่อสู้ฝ่ายตรงข้ามย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็ก เพราะเด็กไม่เข้าใจปัญหาที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ไม่เข้าใจว่าทำไมจะต้องฆ่ากัน ซึ่งก็จะทำให้เป็นตรรกะบาปในใจ และสาเหตุประการสำคัญคือ การนำเอาเด็กมาเข้าร่วมในการสู้รบเป็นทหารเด็กนั้น ไม่ว่าจะทำหน้าที่ใดก็ตามทั้งโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม ย่อมที่จะส่งผลต่อเด็กที่ทำให้พัฒนาการของเด็กถูกขัดขวาง ด้วยเหตุที่เด็กต้องขาดจากการศึกษาเพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ในการสู้รบและไม่ได้รับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เพราะถึงอย่างไรก็ตาม การสู้รบนั้นยังได้รับการยอมรับกันทั่วไปว่าไม่ใช่เรื่อง

ที่เด็กควรจะเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่เป็นเรื่องของข้อพิพาทอันเกิดจากความขัดแย้งที่เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะพอสมควรแล้วเท่านั้น ดังนั้น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงก่อให้เกิดผลในการสนับสนุนให้มีการร่างพิธีสาร ฯ ฉบับนี้ขึ้น เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับความเป็นมาของพิธีสาร ฯ ฉบับนี้นั้น กล่าวได้ดังนี้คือ จากการที่มาตรฐานขั้นพื้นฐานเบื้องต้นในแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบนั้น ได้ถูกกำหนดโดยพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา 1977 ทั้ง 2 ฉบับ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ระหว่างนั้นเองก็ได้มีความคิดที่จะร่างพิธีสาร ฯ นี้ขึ้น เพราะระหว่างการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้เกิดประเด็นเป็นข้อโต้เถียงขึ้นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของอายุขั้นต่ำเพราะตามประวัติศาสตร์ระบุว่าคณะกรรมการกาชาดสากลได้พยายามแก้ปัญหาในเรื่องอายุขั้นต่ำนี้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1938¹ จากการที่ได้มีการจัดทำตราสารหรือกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ ขึ้น เพราะเห็นว่ากำหนดอายุขั้นต่ำเพียงแค่ 15 ปี นั้น เป็นการกำหนดมาตรฐานที่ต่ำมากของการให้ความคุ้มครองแก่เด็กในทางระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ดี สำหรับอายุขั้นต่ำที่กล่าวถึงในส่วนนี้ประกอบด้วย (1) อายุขั้นต่ำที่ใช้ในการเกณฑ์เด็กให้เข้ามาเป็นทหาร และ (2) อายุขั้นต่ำที่ให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการสู้รบ นอกจากนี้รวมไปถึงความต้องการที่จะอุดช่องโหว่ของกฎหมาย โดยความต้องการที่จะให้ครอบคลุมถึงกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐที่ก่อความขัดแย้งภายในรัฐด้วย² แต่ก็ยังไม่ได้เป็นรูปธรรมมากนัก ต่อมาในปี 1992³ ความคิดที่จะพยายามจะร่างพิธีสาร ฯ ก็ได้เกิดขึ้นโดยคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก เพราะ

¹Marsha L. Hackenberg. "Can the Optional Protocol for the Convention on the Rights of the Child Protect the Uganda Child Soldiers?", Indiana International & Comparative Law Review 2000 : 23. [Online] Available from: <http://international.westlaw.com>

²Ibid., p. 7.

³Unicef and Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, Guide to the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict, (New York: UNICEF, 2003), p. 37.

ต้องการที่จะสนับสนุนอย่างจริงจังในเรื่องนี้ต่อ จนมาถึงในปี 1994⁴ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้ตั้งกลุ่มคณะทำงาน (Working Group) ในเรื่องนี้ขึ้นซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ, องค์กรเอกชน (Non-government Organisations: NGOs), ผู้แทนจากหลายหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Agencies) และผู้เชี่ยวชาญอิสระ (Independent experts) หลังจากนั้นถัดมาอีก 6 ปี กลุ่มคณะทำงานได้มีการเข้าร่วมประชุมอภิปรายกันและกลั่นกรองร่างพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ นับแต่นั้นก็ได้มีความพยายามอย่างยิ่งยวดที่จะร่างพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ขึ้น จนกระทั่งในปี 2000 กลุ่มคณะทำงานได้สรุปผลการทำงานร่างพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ออกมา และในวันที่ 25 ของปีเดียวกันนั้นเองพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ก็ได้รับมติรับรองโดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ⁵ หลังจากที่ได้มีการเจรจากันมานานหลายปี โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

⁴Unicef, Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child: prepared for UNICEF by Rachel Hodgkin and Peter Newell, Second printing (Geneva, Atar SA), 1998, p. 512.

Unicef and Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, Guide to the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict, (New York: UNICEF, 2003), pp. 7-8.

⁵ในปี ค.ศ.2000 นั้นองค์การสหประชาชาติได้จัดทำตราสารทางกฎหมายระหว่างประเทศขึ้นอีก 2 ฉบับ ในรูปแบบของพิธีสารต่อท้ายอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งก็คือ

1. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่อง ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ (Optional Protocol on the involvement of Children in Armed Conflict) และ
2. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็กและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography)

โดยที่พิธีสารเลือกรับทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวนี้ เป็นเรื่องสืบเนื่องมาจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มเติมและเสริมประเด็นสำคัญ ๆ ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในมาตราที่เกี่ยวข้องนั้นให้ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติครั้งที่ 54 วันที่ 25 พฤษภาคม 2543 นั้นได้มีมติรับรองและได้เปิดให้ -

- รัฐภาคีจะต้องประกันว่าสมาชิกกองทัพของตนที่อายุไม่ถึง 18 ปี จะไม่มีส่วนร่วมโดยตรงในการสู้รบ
- รัฐภาคีจะต้องประกันว่าบุคคลที่อายุไม่ถึง 18 ปี จะไม่ถูกคัดเลือกโดยการบังคับให้เข้าร่วมในกองทัพของตน
- รัฐภาคีจะต้องเพิ่มเกณฑ์อายุขั้นต่ำ สำหรับการคัดเลือกบุคคลโดยสมัครใจจากอายุไม่เกิน 15 ปีที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 38
- หากยังมีการรับสมัครเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปีที่สมัครใจเข้าร่วมกองทัพแห่งชาติ รัฐภาคีจะต้องประกันว่าการคัดเลือกเช่นนั้น ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจอย่างแท้จริงและต้องเป็นไปด้วยความยินยอมของบิดามารดาหรือของผู้ปกครองตามกฎหมายและต้องได้รับการแจ้งข้อมูลแล้ว นอกจากนี้ทั้งเด็กและบิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องได้รับการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ทางทหารอย่างถูกต้องด้วย
- พิธีสารนี้ไม่ใช่บังคับกับโรงเรียนที่ดำเนินการหรืออยู่ภายใต้การควบคุมของกองทัพที่ให้การศึกษาและพัฒนาเด็ก

ทั้งนี้ หลังจากได้รับการให้สัตยาบันจาก 10 ประเทศแรกขึ้นไปแล้ว เพราะจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะทำให้พิธีสารฯ ฉบับนี้มีผลบังคับใช้ พิธีสารฯ ฉบับนี้ได้มีผลบังคับในทางกฎหมายในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ปี 2002 อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการจัดทำพิธีสารฉบับนี้นั้นเกิดขึ้นจากความร่วมมือกันที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งของกลุ่มคณะทำงาน, องค์กรความร่วมมือเพื่อหยุดการใช้ทหารเด็ก (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers), UNICEF, ผู้แทนพิเศษแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict), สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

ประเทศต่าง ๆ ลงนามเข้าเป็นภาคีพิธีสารทั้ง 2 ฉบับ หนึ่งใน สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งศึกษาตั้งแต่พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฉบับที่ 1 เท่านั้น

(the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights), คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Committee on the Rights of the Child) และอีกหลายหน่วยงาน

สำหรับวัตถุประสงค์หลัก คือ ต้องการแก้ปัญหาการใช้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีให้เข้าร่วมในการสู้รบ อย่างไรก็ตาม พิธีสาร ๙ ฉบับนี้ไม่เหมือนสนธิสัญญาระหว่างประเทศฉบับอื่น ๆ เพราะพิธีสาร ๙ ฉบับนี้ใช้บังคับทั้งกับรัฐและกลุ่มกองกำลังที่ไม่ใช่รัฐ⁶ ซึ่งถือเป็นมติใหม่ของกฎหมายระหว่างประเทศในการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบด้วย หนึ่งจากการที่ชื่อของพิธีสาร ๙ ฉบับนี้ใช้คำว่า "ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ" (the Involvement of Children in Armed Conflict) กอปรกับการพิจารณาถึงบทบัญญัติในพิธีสาร ๙ ดังนั้น จึงพบว่าพิธีสาร ๙ ฉบับนี้จึงไม่ได้หมายความว่าเด็กที่สวมใส่เครื่องแบบทหารและจับอาวุธทำการสู้รบเท่านั้น แต่มีนัยยะที่แฝงอยู่ด้วยคือ ให้ตีความหมายรวมถึงเด็กที่ไม่ได้ใส่เครื่องแบบและจับอาวุธทำการสู้รบซึ่งไม่ได้มีส่วนร่วมในการสู้รบโดยทางตรงด้วย ทั้งนี้ก็เป็นเพราะวัตถุประสงค์ของพิธีสาร ๙ ที่มีจุดมุ่งหมายต้องการจะให้ความคุ้มครองโดยครอบคลุมถึงเด็กทุกกลุ่มที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมหรือส่วนเกี่ยวพันในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ช่วยยืนยันหลักการดังกล่าวนี้ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะมีส่วนประกอบมาจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ตามหลักการเคปทาวน์ (Cape Town Principles) ที่ได้ให้คำจำกัดความเอาไว้ว่า ทหารเด็ก หมายถึงบุคคลใดก็ตามที่อายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นผู้ซึ่งได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกองทัพของรัฐหรือกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐไม่ว่าจะเป็นแบบประจำการหรือในลักษณะอื่น ๆ โดยมีหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงพ่อครัว, คนขนของแบกของ, คนสื่อสารหรือเดินเอกสารและรวมถึงใครก็ตามที่ติดตามกลุ่มเหล่านี้ นอกจากสมาชิกในครอบครัว และนอกจากนี้ยังให้หมายรวมถึงเด็กหญิงที่ถูกเกณฑ์เข้ามาเพื่อ

⁶Amnesty International Canada. United Nations Convention on the Rights of the Child (CRC), (2006). [Online] Available from: http://www.amnesty.ca/themes/children_un_convention.php [2006, April]

วัตถุประสงค์การกระทำทางเพศหรือเพื่อการบังคับให้แต่งงานเพื่อมีลูกด้วย ดังนั้น ทหารเด็กจึงไม่ได้หมายความถึงแต่เด็กที่จับแต่อาวุธเท่านั้น⁷

2. กรัชา มิเชล (Graça Michel) ผู้เชี่ยวชาญด้านการให้ความคุ้มครองเด็กที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ เสนอคำนิยามไว้ว่า "ทหารเด็ก" หมายถึง เด็กทุกคนไม่ว่าชายหรือหญิงที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ผู้ซึ่งได้เข้าไปเป็นทหารโดยการบังคับ การใช้กำลัง หรือโดยความสมัครใจ หรือถูกใช้ในการสู้รบ โดยกองทัพหรือกองกำลังที่ไม่ใช่รัฐ ทั้งนี้ทหารเด็กหลายคนถูกบังคับให้บริการทางเพศ เป็นทหารจับอาวุธ เป็นคนเดินเอกสาร เป็นผู้ใช้แรงงานแบกหาม หรือคนขนของ และเป็นคนทำอาหาร ทั้งนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กวัยรุ่น แม้ว่าจะมีหลายคนที่มีอายุ 10 ปีหรือต่ำกว่า ซึ่งโดยส่วนมากเป็นเด็กผู้ชาย แต่มีจำนวนไม่น้อยเลยที่เด็ยที่เป็นเด็กผู้หญิง^{8,9,10}

3. หลักการขององค์กร Save the Children Sweden ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิเด็ก ได้อธิบายคำว่า ทหารเด็ก ไว้ใน Radda Barnen's

⁷Unicef, "Cape Town Principle: Adopted at the Symposium on the Prevention of Recruitment of Children into the Armed Forces and on Demobilization and Social Reintegration of Child Soldier in Africa, 27-30 April 1997 Cape Town, South Africa," (Mimeographed)

⁸Graça Michel, The Impact of War on Children, [London: C: Hurst & Co. (Publishers) Ltd., 2001], p. 7.

⁹ United Nations, Briefing Papers: Child Soldiers. [Online] Available from: <http://www.un.org/cyberschoolbus/briefing/soldiers/csprogress.htm> [2005, November]. p.2.

¹⁰ ดูเพิ่มเติมใน United Nations: Report of the Secretary-General to the Security Council on the implementation of resolution 1261 (1999) on children and armed conflict, United Nations General Assembly, 55th Session, New York, 2000. cited in International Labour Office, A future without child labour: Global Report under the Follow-up to the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work 2002, (Geneva: ILO, 2002), p. 34.

Project on Child Soldiers ดังนี้ คำว่า "ทหาร" หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่เป็นสมาชิกของกองทัพของรัฐหรือกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐไม่ว่าจะในเวลาปกติที่บ้านเมืองสงบหรือไม่ปกติก็ตาม โดยมีหน้าที่ในหน่วยต่าง ๆ และรวมถึงผู้ติดตาม ทั้งนี้ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีการกำหนดหรือระบุอย่างชัดเจนว่าเป็นสมาชิกก็ตาม ดังนั้นจึงหมายรวมถึง พ่อครัว, คนขนของ, คนเดินเอกสาร เหล่านี้เป็นต้นด้วย อย่างไรก็ตามทั้งนี้สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ระหว่าง กลุ่มที่จับอาวุธและมีส่วนร่วมโดยตรงในการรบ กับ กลุ่มที่รับใช้กองทัพของรัฐหรือกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐโดยการให้ความสนับสนุนทุกอย่าง นั่นเอง¹¹ ดังนั้นตามนัยของความหมายนี้ ทหารเด็กจึงหมายถึงความถึงเด็กที่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าทั้ง 3 หลักการที่ยกมาประกอบการอธิบายนั้นได้มีการตีความคำว่า "ทหารเด็ก" ตรงกับนัยยะของพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ที่ใช้คำว่า "ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ" (The Involvement of Children in Armed Conflict) แต่อย่างไรก็ดีเมื่อได้พิจารณาถึงเนื้อหาของบทบัญญัติข้างในแล้ว¹² จะเห็นได้ว่ามีความไม่สมบูรณ์ เพราะเนื่องจากบัญญัติตั้งแต่ "การเข้าร่วมโดยตรง" เท่านั้นซึ่งผู้เขียนมีความเป็นว่าไม่มีความสอดคล้องกับชื่อพิธีสาร ๔ ฉบับนี้เท่าที่ควรจะเป็น

3.2 มาตรการสำคัญภายใต้พิธีสาร ๔

สำหรับในมุมมองภาพรวมกว้าง ๆ นั้น สาระสำคัญของพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่อง "ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ" เป็นพิธีสาร ๔ ที่เพิ่มเติมอนุสัญญาข้อ 38 เกี่ยวกับการห้ามเกณฑ์เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นทหารในภาวะสงครามซึ่งพิธีสาร ๔ ฉบับนี้มีเนื้อหา 13 ข้อ โดยมีสาระสำคัญ คือ^{13,14,15}

¹¹Rachel Brett and Margaret McCallin, Children The Invisible Soldiers, Second Edition (Sweden: Radda Barnen Save the Children Sweden, 1998), p. 15.

¹²ดูภาคผนวก ก.

¹³ดูเพิ่มเติมใน เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง "พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก" วันที่ 14 – 15 สิงหาคม 2544

- (ข้อ 1) รัฐภาคีต้องใช้ทุกมาตรการเท่าที่เป็นไปได้ไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีเป็นทหาร
- (ข้อ 3) รัฐภาคีต้องพยายามเพิ่มอายุต่ำสุดในการให้เด็กสมัครเข้าเป็นทหาร
- (ข้อ 4) ต้องอ้างต่อกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐว่าไม่ให้ใช้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี
- (ข้อ 7) ต้องบำบัดเหยื่อ ซึ่งหมายถึงทหารเด็ก เพราะได้ฆ่าหรือทำร้ายผู้อื่นมามาก และ
- (ข้อ 8) รัฐภาคีต้องทำรายงานภายใน 2 ปีหลังเข้าเป็นภาคี หลังจากนั้นให้รายงาน ร่วมกับรายงานผลการดำเนินงานสิทธิเด็กทุก 5 ปี เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในเรื่องของมาตรการและสาระสำคัญของพิธีสาร ๔ สามารถแบ่งเป็นประเด็นพิจารณา ได้ดังนี้ กล่าวคือ

3.2.1 มาตรการในการคุ้มครองและพัฒนาสิทธิเด็กตามพิธีสาร ๔

จากการที่อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้บัญญัติให้การคุ้มครองเอาไว้โดยแบ่งสิทธิของเด็กใหญ่ ๆ ออกเป็น 4 ประเภท อันได้แก่ สิทธิในการดำรงชีวิต (Survival Rights) หรือสิทธิพื้นฐาน ทั่ว ๆ ไปของเด็ก สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Protection Rights) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Development Rights) และสิทธิในการมีส่วนร่วม (Participation Rights) นั้น ในพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ ก็ได้มีการกล่าวเน้นย้ำถึงสิทธิเด็กใน 2 เรื่องด้วยกัน คือ

¹⁴ ดูเพิ่มเติมใน Human Rights Watch (HRW). Stop the Use of Child Soldiers!: The Child Soldiers Protocol [Online] Available from: <http://www.hrw.org/campaigns/crp/protocol.htm> [2005, June]

¹⁵ ดูเพิ่มเติมใน Asian Regional Resource Centre for Human Rights Education Supported by the Terre des Hommes Germany Co-ordination Office for South East Asia , "End the Use of Children as Soldiers in Burma," 2003, pp. 16 – 17.

1. สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง และ
2. สิทธิในการพัฒนา

หลักการทั้งสองประการนี้ สามารถอธิบายในรายละเอียดได้ดังนี้

1. สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง

เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองในทุกรูปแบบที่จะเป็นอันตรายต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองจากการถูกทำร้ายทั้งทางร่างกาย จิตใจและทางเพศ ซึ่งรวมทั้งการล่วงละเมิดทางเพศกับหรือการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ จากเด็ก รวมทั้งการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ เด็กที่ลี้ภัยจากแดนอันตรายของตนเข้ามาในประเทศของรัฐภาคีจะต้องได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือ

เด็กที่พิการทั้งทางร่างกายและจิตใจ ก็มีสิทธิได้ใช้ชีวิตที่ดีอย่างมีศักดิ์ศรี และได้รับการส่งเสริมให้พึ่งพาตนเองกับมีส่วนร่วมในชุมชน เด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากโรคภัยต่าง ๆ ตามมาตรฐานสาธารณสุขที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และจะต้องไม่มีเด็กคนไหนถูกตัดออกจากการได้รับบริการสาธารณสุข

เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการใช้แรงงาน โดยห้ามการใช้แรงงานเด็กที่อายุต่ำกว่าอายุขั้นต่ำที่ให้ทำงานได้ เด็กมีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากรัฐและสังคมจากการถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางเพศหรือการล่วงละเมิดทางเพศในทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการชักชวนหรือข่มขู่ให้เข้าร่วมกิจกรรมทางเพศ การค้าประเวณีหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในสื่อลามกเด็ก การลักพาตัว การค้าเด็กในทุกรูปแบบ เด็กมีสิทธิได้รับการปกป้อง คุ้มครองจากการถูกนำไปใช้เป็นทหารเด็กในการสู้รบด้วยกำลังอาวุธ ซึ่งแต่เดิมอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้กำหนดอายุขั้นต่ำไว้ที่ 15 ปี แต่ต่อมาได้กำหนดในพิธีสาร ฯ ฉบับนี้ โดยได้ขยายยกระดับอายุขั้นต่ำเป็น 18 ปี

นอกจากนี้ เด็กที่ตกเป็นผู้ต้องหามีสิทธิหลายประการคือ เด็กจะต้องไม่ถูกลงโทษด้วยความทารุณ โหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรม และเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี จะต้องไม่ถูกลงโทษด้วยการประหารชีวิตหรือด้วยการจำคุกตลอดชีวิตโดยไม่มีโอกาสได้รับการปล่อยตัว เด็กที่ถูกจับกุม คุมขัง จะต้องถูกควบคุมตัวหรือขังแยกจากผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเรียนรู้ถ่ายทอด

พฤติกรรมจากผู้ต้องขังหรือนักโทษที่เป็นผู้ใหญ่ และเป็น การป้องกันมิให้เด็กถูกข่มเหง รังแก บังคับ จิตใจ หรือตกอยู่ในอิทธิพลของผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ นอกจากนั้นสถานคุมขังผู้ใหญ่อาจไม่เหมาะ กับเด็ก และเด็กที่ถูกจับกุมคุมขัง มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายและด้านอื่นโดยเร็ว

นอกจากนั้นเด็กที่ เป็นผู้ถูกระงับจากการถูกทอดทิ้ง การหาประโยชน์ โดยมิชอบหรือทำร้ายและการล่วงละเมิด การทรมานหรือการลงโทษโดยโหดร้าย ทารุนหรือโดยไร้มนุษยธรรม มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจและให้กลับคืนสู่สังคมที่ดีได้ อีกด้วย¹⁶

2. สิทธิในการพัฒนา

สิทธิในการพัฒนาตนเองของเด็ก เน้นทั้งด้านการพัฒนาทางร่างกายและ สติปัญญา ทั้งนี้การพัฒนาทางด้านร่างกายนั้นตามมาตรฐานการร่วมกันของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และพิธีสาร ๔ ที่มีส่วนสัมพันธ์กันนั้นเน้นที่การเลี้ยงดูเด็กโดยพ่อแม่หรือในบางกรณีโดยรัฐ เด็กมี สิทธิที่จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่เพียงพอต่อการพัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ศีลธรรมและทางสังคม เด็กมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขและการตรวจรักษา เพื่อให้เด็กพ้นจากโรคภัยที่ป้องกันรักษาได้และไม่ให้โรคภัยดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการของ เด็ก และที่สำคัญอย่างยิ่งคือสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษาอันเป็นพื้นฐานและมาตรการที่ จำเป็นต่อการพัฒนาของเด็ก

ทั้งนี้โดยมาตรฐานการร่วมกันของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและพิธีสาร ๔ เน้นว่าเด็กมีสิทธิได้รับการศึกษาเพื่อให้เด็กได้พัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถพิเศษ และ ความสามารถทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กให้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน การให้เด็กได้ พัฒนาการความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นการเตรียมเด็กให้มีชีวิตและมี ความรับผิดชอบต่อสังคมที่เสรีด้วยจิตสำนึกแห่งความเข้าใจ สันติภาพ ความอดกลั้น ความเสมอภาคทางเพศ และมิตรภาพในหมู่มวลมนุษยย์ไม่แยกว่าเป็นกลุ่มใด ทั้งให้มีความเคารพต่อ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและเคารพต่อบิดามารดา เอกลักษณะทางวัฒนธรรม ภาษาและค่านิยม ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของตนเองและที่แตกต่างไป

¹⁶ ดูเพิ่มเติมใน วันชัย รุจนวงศ์. "สิทธิเด็ก"

อนึ่ง สิทธิในการศึกษานั้นอยู่บนพื้นฐานที่จะต้องให้เด็กมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน โดยรัฐจะต้องจัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึง และต้องส่งเสริมการพัฒนการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายและการศึกษาวิชาชีพ เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสที่เข้าศึกษาได้ โดยรัฐอาจจัดมาตรการที่เหมาะสม เช่น การจัดการศึกษาให้โดยผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือจัดให้มีความช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการศึกษาในกรณีจำเป็นในด้านการศึกษาที่สูงกว่านั้น รัฐต้องจัดให้เด็กทุกคนมีโอกาสที่เท่าเทียมกันตามความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก และรัฐต้องจัดมาตรการส่งเสริมให้เด็กมาเรียนโดยสมัครใจและลดจำนวนเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน มาตรการร่วมกันของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและพิธีสาร ๔ ครอบคลุมถึงเด็กทุกคนที่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐนั้น ไม่ว่าจะสัญชาติใดตามหลักการไม่เลือกปฏิบัติ

ดังนั้น เด็กไม่ว่าจะมีสัญชาติใด และไม่ว่าการอยู่ในเขตอำนาจของรัฐนั้น จะมีสถานะที่ถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ก็มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาภาคบังคับและมีสิทธิที่จะได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันสำหรับการศึกษาที่สูงกว่า ในส่วนของเด็กที่พิการในรูปแบบต่าง ๆ รัฐต้องจัดให้เด็กเหล่านี้มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่เช่นเดียวกับเด็กปกติด้วย

3.2.2 หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๔^{17,18,19}

สำหรับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๔ นั้น สามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้ คือ

¹⁷ดูเพิ่มเติมใน Human Rights Watch (HRW). Stop the Use of Child Soldiers!: The Child Soldiers Protocol. [Online] Available from: <http://www.hrw.org/campaigns/crp/protocol.htm> [2005, June]

¹⁸United Nations Children's Fund and Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, Guide to the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict. (New York: Unicef, 2003), p. 7.

¹⁹อ่านเพิ่มเติมใน International Committee of the Red Cross, "Optional Protocol on the involvement of children in armed conflicts to the Convention on the Rights of the Child," International Review of the Red Cross 839 (September 2000): 797-809.

3.2.2.1 อายุขั้นต่ำ (Minimum age)

อายุขั้นต่ำในที่นี้ หมายถึง อายุขั้นต่ำที่ใช้ในการเกณฑ์เด็กให้เข้ามาเป็นทหาร และอายุขั้นต่ำที่ให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการสู้รบ เพราะในหลักเกณฑ์เดิมที่มีอยู่ทั้งในพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ฉบับที่ 1 ข้อ 77 (2) และฉบับที่ 2 ข้อ 4 (3)(c) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 38 นั้น บอกว่าห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ

แต่ทั้งนี้ หากเด็กนั้นมีอายุอยู่ระหว่าง 15 ปี ถึง 18 ปี ให้พิจารณาสำหรับเด็กที่มีอายุมากกว่าก่อน ตามพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ฉบับที่ 1 ข้อ 77 (2) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 38 ดังนั้นประเด็นที่มีมาในเรื่องนี้ก็คือ ความต้องการที่จะยกระดับมาตรฐานอายุของเด็กจาก 15 ปี ขึ้นเป็น 18 ปี โดยแยกการพิจารณาได้ 2 เรื่องดังนี้

(1) อายุขั้นต่ำในการเกณฑ์เด็กเป็นทหาร (Minimum age of recruitment)

สำหรับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๔ ในประเด็นนี้นั้น กล่าวได้ว่าพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่ โดยมีสาระสำคัญคือ ได้กำหนดอายุขั้นต่ำไว้ว่า เด็กที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี จะต้องไม่ถูกเกณฑ์เป็นทหาร เพราะหลักเกณฑ์เดิมบอกว่าห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ

(2) อายุขั้นต่ำในการมีส่วนร่วมของเด็กในการสู้รบ (Minimum age for participation in hostilities)

สำหรับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๔ ในประเด็นนี้ก็เช่นกัน กล่าวได้ว่าพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่ โดยมีสาระสำคัญคือ ได้กำหนดอายุขั้นต่ำไว้ว่า เด็กที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี จะต้องไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบเพราะหลักเกณฑ์เดิมบอกว่าห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ

3.2.2.2 การเข้าร่วมในการสู้รบของเด็ก (Compulsory recruitment and voluntary enlistment)

กล่าวคือ เนื่องจากในหลักเกณฑ์เดิมที่มีอยู่ทั้งในพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ฉบับที่ 1 ข้อ 77(2) และฉบับที่ 2 ข้อ 4(3)(c) นั้นบอกแต่เพียงว่าห้ามเกณฑ์เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ แต่ไม่ได้บอกว่าจะให้ใช้บังคับกับลักษณะใดไม่ว่าจะเป็นลักษณะของการถูกเกณฑ์โดยการบังคับหรือโดยใจสมัครเข้าร่วมของเด็กเอง ในทำนองเดียวกันอนุสัญญาสิทธิเด็ก ข้อ 38 ก็ระบุแต่คำว่า "เกณฑ์" ("Recruit") เช่นนี้ จึงเกิดคำถามขึ้นว่าเกณฑ์ในที่นี้นั้น ให้ความหมายรวมถึงทั้งการเข้าร่วมโดยการบังคับและโดยสมัครใจด้วยหรือไม่ ดังนั้นประเด็นในข้อนี้คือ ความต้องการที่จะคุ้มครองการเข้ามามีส่วนร่วมของเด็ก โดยสามารถแยกการพิจารณาเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

(1) การเข้าร่วมโดยการบังคับ (Compulsory recruitment)

สำหรับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๔ ในประเด็นนี้นั้น กล่าวได้ว่าพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่อันเป็นจุดเด่นที่เพิ่มคุณค่า (value added) ที่สำคัญของพิธีสาร ๔ โดยมีสาระสำคัญคือ ได้กำหนดว่าห้ามเกณฑ์เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยการบังคับให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบ

(2) การเข้าร่วมโดยใจสมัคร (Voluntary enlistment)

สำหรับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๔ ในประเด็นนี้นั้น กล่าวได้ว่าพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่ โดยมีสาระสำคัญคือ สำหรับรัฐแล้วให้กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำสำหรับการคัดเลือกโดยสมัครใจเข้าร่วมในกองทัพได้ ซึ่งก็ตีความได้ว่ารัฐสามารถกำหนดอายุขั้นต่ำ 15 ปี ได้แต่สำหรับกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐแล้ว แม้แต่เด็กจะเข้าร่วมโดยใจสมัคร ก็ต้องมีอายุห้ามต่ำกว่า 18 ปี

3.2.2.3 ลักษณะการมีส่วนร่วมของเด็กในการสู้รบ (Participation in hostilities)

กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของเด็กในการสู้รบนั้นในทางปฏิบัติจะมีทั้งเข้าร่วมโดยตรงและเข้าร่วมโดยทางอ้อม แต่ในหลักเกณฑ์เดิมที่มีอยู่ทั้งในพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ฉบับที่ 1 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 38 ใช้แต่คำว่า "มีส่วนร่วมโดยตรง" ("direct part") ในขณะที่พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ฉบับที่ 2 ใช้คำว่า "มีส่วนเกี่ยวข้อง" (take part) จึงก่อให้เกิดปัญหาให้คนที่ไม่ได้เข้าร่วมโดยตรงนั้นไม่ได้รับความคุ้มครอง นอกจากนี้เป็นการยากที่จะแยกได้ว่าลักษณะอย่างไหนเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรง หรือลักษณะการกระทำแบบใดที่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม ดังนั้นประเด็นสำคัญในข้อนี้จึงที่อยู่ที่ ความต้องการให้ความคุ้มครองแก่ทหารเด็กที่เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งนี้ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งแยกการพิจารณาเป็น 2 ลักษณะดังนี้

(1) การมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation in hostilities)

สำหรับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๔ ในประเด็นนี้นั้น กล่าวได้ว่าพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ได้ยืนยันหลักเกณฑ์เดิมตามที่มีอยู่ในพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ฉบับที่ 1 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 38 ที่ใช้แต่คำว่า "มีส่วนร่วมโดยตรง" ("direct part") โดยมีสาระสำคัญที่ปรากฏอยู่ในพิธีสาร ๔ ฉบับใหม่นี้คือ ได้กำหนดห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มีส่วนร่วมโดยตรง แต่ถึงกระนั้นพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ก็ไม่ได้ให้คำนิยามหรือคำจำกัดความของคำว่า "การมีส่วนร่วมโดยตรง" ไว้อีกเช่นเดิม

(2) การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม (Indirect participation in hostilities)

สำหรับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๔ ในประเด็นนี้สามารถกล่าวได้ว่า พิธีสาร ๔ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่แต่ที่ว่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยมีสาระสำคัญที่สามารถตีความโดยปริยายได้ว่าเป็นเช่นนั้นคือ กำหนดห้ามกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐกระทำการใด ๆ ที่เป็นการเกณฑ์เด็กต่ำกว่าอายุ 18 ปีเข้าร่วมในกลุ่มกองกำลังของตน ซึ่งก็อนุมานได้ว่าห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มีส่วนร่วมโดยทางอ้อมด้วยเช่นกัน แต่ประเด็นนี้ใช้

กับกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐเท่านั้น สำหรับในส่วนของกองทัพของรัฐแล้วในพิธีสาร ๙ ไม่ได้มีการกำหนดเอาไว้ ซึ่งก็ถือได้ว่าในกรณีของรัฐเป็นการยืนยันหลักเกณฑ์เดิมที่ไม่ได้มีการกำหนดถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมที่ใช้กับกองทัพของรัฐ อีกทั้งพิธีสารก็ไม่ได้ระบุชัดเจนแบบเจาะจงตามแบบอย่างของคำว่า "เข้าร่วมโดยตรง" เอาไว้

3.2.2.4 ผู้ที่เกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ (Actor)

สำหรับผู้ที่เกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบนั้น ในหลักเกณฑ์เดิมที่มีอยู่ทั้งในพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977ฉบับที่ 1 ข้อ 77 (2) และฉบับที่ 2 ข้อ 4 (3)(c) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 38 นั้น ห้ามรัฐเป็นผู้ที่กระทำการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบเท่านั้น อย่างไรก็ตามสำหรับประเด็นนี้สามารถแยกพิจารณาได้ 2 กรณี ดังนี้

(1) รัฐ (กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพของรัฐ) (Recruitment by Armed Forces)

สำหรับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๙ ในประเด็นนี้นั้น กล่าวได้ว่าพิธีสาร ๙ ฉบับนี้ได้ยืนยันหลักเกณฑ์เดิม โดยมีสาระสำคัญคือ พิธีสาร ๙ ฉบับนี้ห้ามรัฐ (กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพของรัฐ) ทำการเกณฑ์เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าร่วมในกองทัพโดยตรง

(2) กลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ (Recruitment by Non-State Armed Groups)

สำหรับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๙ ในประเด็นเรื่องของผู้ที่กระทำการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบในส่วนนี้นั้น กล่าวได้ว่าพิธีสาร ๙ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่อันเป็นจุดเด่นที่เพิ่มคุณค่า (Value Added) ที่สำคัญของพิธีสาร ๙ นอกเหนือไปจากการยกมาตรฐานระดับอายุขั้นต่ำในการถูกเกณฑ์ให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบจาก 15 ปี เป็น 18 ปี ที่สำคัญประการหนึ่ง โดยในประเด็นเรื่องของการกระทำโดยกลุ่มที่ไม่มีรัฐนั้น มีสาระสำคัญคือ เป็นครั้งแรกที่มีการระบุว่าห้ามกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐทำการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

อย่างไรก็ดี ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนและเข้าใจมากยิ่งขึ้นถึงวิวัฒนาการในทางกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบอันนำไปสู่การออกพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง "ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ ค.ศ.2000" ฉบับนี้ ผู้เขียนจึงได้จัดทำเป็นตารางเปรียบเทียบโดยสรุปสาระสำคัญของ

- พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ทั้ง 2 ฉบับ
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 และ
- พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง "ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ ค.ศ.2000"

โดยสามารถพิจารณาได้จากตารางเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศทั้ง 3 ฉบับจากตารางข้างล่างได้ดังนี้

ตารางที่ 1: ตารางเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศที่แก้ปัญหาค่าเกณฑ์เด็กไปเข้าร่วมในการสู้รบอันนำไปสู่การมีพิธีสาร ฯ

<p>กฎหมายสำคัญอันนำไปสู่การมีพิธีสาร ฯ</p> <p>ประเด็นสำคัญอันนำไปสู่การมีพิธีสาร ฯ</p>	<p>พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ฉบับที่ 1 ข้อ 77 (2)</p>	<p>พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1977 ฉบับที่ 2 ข้อ 4(3)(c)</p>	<p>อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ข้อ 38</p>	<p>พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง "ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ ค.ศ. 2000"</p>
	<p>อายุขั้นต่ำในการเกณฑ์เด็กเป็นทหาร (Minimum age of recruitment)</p>	<p>ห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ</p>	<p>ห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ</p>	<p>ห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ แต่หากเด็กมีอายุอยู่ระหว่าง 15 ปีถึง 18 ปี ให้พิจารณาว่าเด็กที่มีอายุมากกว่าก่อน</p>
<p>อายุขั้นต่ำ (Minimum age)</p>	<p>ห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ</p>	<p>ห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ</p>	<p>ห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ แต่หากเด็กมีอายุอยู่ระหว่าง 15 ปีถึง 18 ปี ให้พิจารณาว่าเด็กที่มีอายุมากกว่าก่อน</p>	<p>เด็กที่มีอายุขั้นต่ำไม่ถึง 18 ปี จะต้องไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบ</p>

ลักษณะการมีส่วนร่วม ของเด็กในการสู้รบ (Participation in hostilities)	การมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation in hostilities)	ห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มี ส่วนร่วมโดยตรง	ห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มี ส่วนเกี่ยวข้อง	ห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มี ส่วนร่วมโดยตรง	ห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี เข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบ โดยการบังคับ
การเข้าร่วมในการสู้รบ ของเด็ก	การมีส่วนร่วมโดยตรง (Voluntary enlistment)	ห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มี ส่วนร่วมโดยตรง	ห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มี ส่วนเกี่ยวข้อง	ห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มี ส่วนร่วมโดยตรง	<p>กรณีรัฐ ให้รัฐกำหนดเกณฑ์ อายุขั้นต่ำสำหรับการ คัดเลือกโดยสมัครใจเข้าร่วม ในกองทัพได้</p> <p>กรณีกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ ห้ามเด็ก อายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าร่วมโดย ใจสมัคร</p>

	การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม (Indirect participation in hostilities)				ห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มีส่วนร่วมโดยทางอ้อม กรณีนี้ใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ
ผู้กระทำการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ (Actor)	รัฐ (กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพบของรัฐ) (Recruitment by Armed Forces)	ห้ามรัฐ (กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพบของรัฐ) เกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ	ห้ามรัฐ (กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพบของรัฐ) เกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ	ห้ามรัฐ (กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพบของรัฐ) เกณฑ์เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าร่วมในกองทัพบโดยตรง	ห้ามกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ ทำการเกณฑ์เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม
	กลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ (Recruitment by Non-State Armed Groups)				

3.2.3 การเข้าเป็นภาคีพิธีสาร ๙

ในเรื่องของการเข้าเป็นภาคีได้ถูกกำหนดไว้ในข้อ 9 ของพิธีสาร ๙ ว่าการเข้าเป็นภาคีของรัฐมีด้วยกัน 2 ทาง^{20,21} คือ การเข้าเป็นภาคีโดยการให้สัตยาบัน (Ratification) ซึ่งหมายถึง การมอบสัตยาบันสารหรือหนังสือแสดงความยินยอมที่จะผูกพันตามข้อตกลงหลังจากลงนามในข้อตกลงแล้ว กับการเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ (Accession) ซึ่งการภาคยานุวัติ (Accession) ก็คือ²² การที่รัฐเข้าผูกพันตามสนธิสัญญาในภายหลังจากที่สนธิสัญญาได้ผ่านการเจรจาและลงนามแล้ว โดยที่รัฐมิได้เข้าร่วมในการเจรจาและลงนามตั้งแต่ต้น แต่รัฐก็สามารถเข้าเป็นภาคีด้วยวิธีการแสดงเจตจำนงโดยการประกาศฝ่ายเดียว (unilateral act) ซึ่งจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้ผ่านความเป็นชอบตามกฎหมายภายในของรัฐแล้ว เช่น ต้องผ่านการให้ความเป็นชอบจากรัฐสภาก่อน เป็นต้น²³ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเข้าเป็นภาคีในทางใดก็ทำให้พิธีสาร ๙ นี้มีผลผูกพันรัฐเช่นกัน ปัจจุบันมีรัฐให้การลงนามจำนวน 122 ประเทศ และได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกภาพทั้งสิ้นจำนวน 110 ประเทศ^{24,25}

²⁰ดูภาคผนวก ค. รูปแบบ (Model) ของการให้สัตยาบันและภาคยานุวัติพิธีสาร ๙

²¹ Unicef and Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, Guide to the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict, (New York: UNICEF, 2003), p. 25.

²²สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2546), หน้า 13

²³ประสิทธิ์ เอกบุตร, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง เล่ม 1: สนธิสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538), หน้า 96

²⁴ดูภาคผนวก ง.

²⁵ United Nations Human Rights; Office of the High Commissioner for Human Rights, Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict New York, 25 May 2000. [Online] Available from: http://www.ohchr.org/english/countries/ratification/11_b.htm#reservations

อย่างไรก็ดี หลังจากที่มีรัฐได้เข้าเป็นภาคีพิธีสาร ฯ ฉบับนี้แล้ว รัฐแต่ละรัฐ จะต้องเสนอรายงานต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กภายใน 2 ปีนับจากวันที่พิธีสาร ฯ มีผลบังคับใช้ตามนัยยะของข้อ 8²⁶ (1) โดยการนำเสนอรายงานที่มีเนื้อหาสาระครอบคลุมมาตรการในการดำเนินงานตามข้อบทของพิธีสาร ฯ รวมทั้งมาตรการที่ดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามข้อบทว่าด้วยการมีส่วนร่วมและการคัดเลือก และภายหลังการจากเสนอรายงานที่ครบถ้วนแล้วให้รัฐภาคีนำเสนอข้อมูลความคืบหน้าของการดำเนินงานตามข้อบทของพิธีสาร ฯ โดยผนวกเข้าไปในรายงานที่รัฐจะได้เสนอต่อคณะกรรมการสิทธิเด็ก ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 44 (1)(b) ทุก ๆ 5 ปี อย่างไรก็ดี สำหรับรัฐภาคีที่ร่วมลงนามในพิธีสาร ฯ ฉบับนี้แต่ไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จะต้องนำเสนอรายงานการดำเนินงานตามพิธีสาร ฯ ต่อคณะกรรมการทุก ๆ 5 ปี เช่นกัน หลังจากการเสนอรายงานฉบับแรกแล้วตามข้อ 8 (2) ทั้งนี้คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก อาจขอให้รัฐภาคีนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามพิธีสาร ฯ นี้ได้ตามข้อ 8 (3)

ทั้งนี้จากการประชุมครั้งที่ 736 (session: 28) เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2001 ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้มีมติเห็นชอบในการจัดให้มีแนวทางสำหรับการจัดทำราย

²⁶Article 8:

1. Each State Party shall, within two years following the entry into force of the present Protocol for that State Party, submit a report to the Committee on the Rights of the Child providing comprehensive information on the measures it has taken to implement the provisions of the Protocol, including the measures taken to implement the provisions on participation and recruitment.

2. Following the submission of the comprehensive report, each State Party shall include in the reports it submits to the Committee on the Rights of the Child, in accordance with article 44 of the Convention, any further information with respect to the implementation of the Protocol. Other States Parties to the Protocol shall submit a report every five years.

3. The Committee on the Rights of the Child may request from States Parties further information relevant to the implementation of the present Protocol.

งานฉบับแรก (initial reports)²⁷ โดยรัฐภาคีพิธีสาร ฯ ขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของพิธีสาร ฯ ฉบับนี้ โดยทั้งนี้แนวทางในการจัดทำรายงานฉบับแรกของรัฐภาคี (Guidelines regarding initial reports of States Parties) มีสาระสำคัญที่ผู้เขียนได้สรุปเป็นประเด็น ฯ โดยทั้งนี้ได้จัดทำเป็นตารางเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ดังนี้^{28,29,30}

²⁷ United Nations Committee on the Rights of the Child, Guidelines regarding initial reports of States Parties to the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict: .12/10/2001.CRC/OP/AC/1. (Basic Reference Document). U.N. Doc. CRC/OP/AC/1, 12 October 2001. [Online] Available from: [http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/CRC.OP.AC.1.En? Open document](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/CRC.OP.AC.1.En?OpenDocument)

²⁸ ดูภาคผนวก จ

²⁹ United Nations Committee on the Rights of the Child. Guidelines regarding initial reports of States Parties to the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict: .12/10/2001.CRC/OP/AC/1. (Basic Reference Document). U.N. Doc. CRC/OP/AC/1, 12 October 2001. [Online] Available from: [http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/CRC.OP.AC.1.En? Open document](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/CRC.OP.AC.1.En?OpenDocument)

³⁰ อ่านเพิ่มเติมใน สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, "แนวทางในการจัดทำรายงานฉบับแรก (initial reports) โดยรัฐภาคีตามข้อกำหนดของพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ," ปรับปรุง / แก้ไข: 1 มีนาคม 2550, หน้า 1-6.

ตารางที่ 2: ตารางสรุปข้อมูลสำคัญที่รัฐต้องทำรายงานตามแนวทางในการจัดทำรายงานฉบับแรกของรัฐภาคี (initial reports of States Parties)

ลำดับ	หัวข้อสำคัญ	ข้อมูลสำคัญที่ต้องรายงาน
ประเด็นที่ 1	อายุขั้นต่ำ (Minimum age)	<ul style="list-style-type: none"> • อายุขั้นต่ำในแต่ละขั้นตอนของการคัดเลือกเป็นสมาชิกของกองทัพ (ข้อ 2) • อายุขั้นต่ำของผู้ที่สมัครใจเข้ารับการคัดเลือกเป็นทหาร (ข้อ 3 วรรค 1) • มาตรการที่ประกันว่าในการคัดเลือกทหารที่สมัครใจและมีอายุตามที่กำหนดแต่ยังไม่ถึง 18 ปี จะคัดเลือกจากบุคคลที่มีอายุมากที่สุดก่อน (ข้อ 3 วรรค 1) • อายุขั้นต่ำในการเข้าเรียนในโรงเรียนที่ดำเนินการโดยหรืออยู่ภายใต้การควบคุมของกองทัพ (ข้อ 3 วรรค 5)
ประเด็นที่ 2	การเข้าร่วมโดยการบังคับ / ใจสมัคร (Compulsory recruitment / voluntary enlistment)	<ul style="list-style-type: none"> • รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการเกณฑ์ทหารที่เริ่มตั้งแต่การขึ้นทะเบียนทหารจนถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าประจำการในกองทัพ และให้ระบุหลักฐานเอกสารที่ต้องใช้ก่อนเข้ารับการเกณฑ์ทหารด้วย เช่น สูติบัตร บันทึกรายการฯ ฯลฯ (ข้อ 2) • รายละเอียดที่อธิบายถึงขั้นตอนในการคัดเลือกตั้งแต่การแสดงถึงเจตนาในการเข้ารับการคัดเลือกโดยสมัครใจไปจนถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าประจำการในกองทัพ และให้ระบุหลักฐานเอกสารเพื่อยืนยันอายุของผู้สมัครใจ (ข้อ 3 วรรค 3)

		<ul style="list-style-type: none"> • ข้อมูลข่าวสารที่จัดให้แก่ผู้สมัครใจ และบิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดความคิดเห็นของเขาเอง และได้รับรู้ถึงภารกิจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร โดยแนบสำเนาข้อมูลดังกล่าวในรายงานด้วย (ข้อ 3 วรรค 3) • สิ่งจูงใจต่าง ๆ ที่กองทัพใช้เพื่อส่งเสริมผู้สมัครใจเข้าร่วมเป็นทหาร เช่น ทุนการศึกษา การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การพบที่โรงเรียนเกมส์ ฯลฯ (ข้อ 3 วรรค 3)
ประเด็นที่ 3	การเข้าร่วมโดยตรง / โดยทางอ้อม (Direct / indirect participation)	<ul style="list-style-type: none"> • ความหมายของ "การมีส่วนร่วมโดยตรง" ในแง่กฎหมาย และการปฏิบัติของรัฐภาคี (ข้อ 1)
ประเด็นที่ 4	กลุ่มกองกำลังที่ไม่ใช่รัฐ (Non-state actors)	<ul style="list-style-type: none"> • รายงานเกี่ยวกับกลุ่มกองกำลังติดอาวุธที่สู้รบในอาณาเขตรัฐ หรือที่ลี้ภัยในอาณาเขตของรัฐ (ข้อ 4) • รายงานสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับการเจรจาของรัฐภาคีกับกลุ่มกองกำลังติดอาวุธ (ข้อ 4) • ให้จำแนกข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่ถูกกลุ่มกองกำลังติดอาวุธเกณฑ์เป็นทหารและถูกใช้ในการสู้รบและเด็กที่ถูกจับกุมโดยรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น เพศ อายุ ภูมิภาค เขตเมืองหรือชนบท ระยะเวลาที่เข้าร่วมกับกลุ่มกองกำลังติดอาวุธ และระยะเวลาที่ร่วมในการสู้รบ ฯลฯ (ข้อ 4) • ให้รายงานเกี่ยวกับคำมั่นสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจาของกลุ่มกอง

		<p>กำลังติดอาวุธที่บ่งบอกว่าไม่คัดเลือกหรือใช้เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปีในการสู้รบ (ข้อ 4)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ระบุมาตรการของรัฐเพื่อมุ่งสร้างความตระหนักให้แก่กลุ่มกองกำลังติดอาวุธและชุมชนในการป้องกันการคัดเลือกและใช้เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี หรืออายุขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในพิธีสาร ฯ ใน การสู้รบ (ข้อ 4) ● ระบุมาตรการทางกฎหมายที่ใช้เพื่อห้ามและกำหนดให้การคัดเลือกและใช้เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ในการสู้รบโดยกลุ่มกองกำลังติดอาวุธ เป็นความผิดทางอาญา (ข้อ 4)
ประเด็นที่ 5	<p>การลดกำลังทหาร การปลดประจำการ และการทำให้กลับคืนสู่สังคม (Disarmament, Demobilization and Reintegration)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ระบุมาตรการทุกด้านที่ใช้ในการลดกำลังทหาร การปลดประจำการ และการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมสำหรับการฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจและการกลับคืนสู่สังคมของเด็กเหล่านั้น (ข้อ 6 วรรค 3) ● งบประมาณที่จัดสรรให้แก่โครงการ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการฝึกอบรมบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประสานงาน และการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น ครอบครัว ฯลฯ (ข้อ 6 วรรค 3) ● มาตรการต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อป้องกันการกลับคืนสู่สังคมของเด็ก เช่น การดูแลชั่วคราว การสนับสนุนด้านการศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ การกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยสิ่งที่จะต้องคำนึงคือ ความจำเป็นเฉพาะของเด็กตามอายุและเพศ (ข้อ 6 วรรค 3) ● รายงานเกี่ยวกับข้อตกลงเพื่อสันติภาพที่

		<p>เกี่ยวกับการลดอาวุธ การปลดประจำการ และ/หรือการฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคมของทหารเด็กเหล่านั้น (ข้อ 6 วรรค 3)</p>
<p>ประเด็นที่ 6</p>	<p>กลไกที่ใช้ควบคุมดูแลและความร่วมมือต่าง ๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ให้รายงานถึงหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานตามพิธีสาร และการประสานงานกับหน่วยงานในระดับภูมิภาค องค์กรปกครองท้องถิ่น รวมทั้งประชาสังคม (ข้อ 6 วรรค 1 และ 2) ● ระบุกลไกและเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและให้ประเมินผลการดำเนินงานตามพิธีสาร ๔ เป็นระยะ ๆ (ข้อ 6 วรรค 1 และ 2) ● รายงานถึงการเผยแพร่พิธีสาร ๔ ด้วยภาษาต่าง ๆ แก่เด็กและผู้ใหญ่ทุกคน โดยเฉพาะแก่หน่วยที่รับผิดชอบในการคัดเลือกทหาร และจัดให้มีการฝึกอบรมที่เหมาะสมให้แก่ทุกกลุ่มอาชีพที่ทำงานกับเด็กหรือเพื่อเด็ก (ข้อ 6 วรรค 1 และ 2) ● รายงานข้อมูลด้านความร่วมมือในการดำเนินงานตามพิธีสาร ๔ รวมทั้งความร่วมมือทางวิชาการและความช่วยเหลือทางการเงิน นอกจากนี้ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตของความร่วมมือทางวิชาการหรือความช่วยเหลือทางการเงินซึ่งรัฐภาคีได้รับ หรือให้ความช่วยเหลือ ทั้งนี้ต้องระบุว่าโครงการที่สนับสนุนเป็นโครงการพหุภาคีหรือทวิภาคี หรือโครงการใด(ข้อ 6 วรรค 1 และ 2)

ดังนั้น จากตารางดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า แนวทางในการจัดทำรายงานฉบับแรกเพื่อเสนอแก่คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กนั้นก็เพื่อจะทำให้รัฐภาคีดำเนินการได้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามพิธีสาร ฯ ฉบับนี้มากยิ่งขึ้นนั่นเองเพราะจริง ๆ แล้วรัฐต้องเดินตามแนวทาง (Guideline) ที่ได้วางเอาไว้ โดยที่ในการจัดทำรายงานฉบับแรกของรัฐภาคีหลังจากเข้าเป็นภาคีพิธีสาร ฯ นั้น รัฐจะต้องระบุข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการที่รัฐภาคีนำมาใช้ (ดังที่กล่าวมาในตารางข้างต้น) เพื่อให้สิทธิต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในพิธีสาร ฯ บังเกิดผล รวมทั้งความก้าวหน้าในการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ตามสิทธิต่าง ๆ เหล่านั้นตามพิธีสาร ฯ

3.2.4 การตรวจตราภายใต้พิธีสาร ฯ

สำหรับการตรวจตรานั้นให้คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นผู้ตรวจตราและบังคับใช้พิธีสาร ฯ นี้เช่นเดียวกันกับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กคือจัดทำข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะทั่วไปโดยอาศัยข้อมูลข่าวสารจากรายงานที่รัฐภาคีทำส่ง ทั้งนี้เพราะพิธีสาร ฯ ฉบับนี้ทำขึ้นเพื่อเป็นข้อตกลงที่เสริมและแก้ไขอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นกลไกต่าง ๆ ส่วนใหญ่จึงอิงจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นหลัก อย่างเช่นกลไกในการตรวจตรานี้เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี รัฐภาคีต้องทำรายงานส่งภายใน 2 ปีหลังเข้าเป็นภาคีพิธีสาร ฯ หลังจากนั้นให้รายงานร่วมกับรายงานผลการดำเนินงานสิทธิเด็กทุก 5 ปี หรือกล่าวโดยขยายความได้ว่า อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ได้กำหนดกลไกในการควบคุมดูแลให้รัฐภาคีมีการปฏิบัติตามพันธะของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กและการแก้ปัญหาไม่ให้เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยกลไกที่กำหนดไว้คือ การจัดให้มีการตรวจตราโดยคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กตามข้อ 43 ที่ว่า "เพื่อให้มีการตรวจสอบความคืบหน้าของรัฐภาคีในการบรรลุให้เป็นไปตามพันธะที่มีตามอนุสัญญาฉบับนี้ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กขึ้น..." ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสิบคนโดยเลือกจากรัฐภาคี ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการกระจายสัดส่วนทางภูมิศาสตร์อย่างเป็นธรรมและคำนึงถึงระบบกฎหมายหลัก ๆ ที่สำคัญด้วย คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปีและมีสิทธิได้รับเลือกตั้งซ้ำอีกได้

อนึ่ง รัฐภาคีมีภาระหน้าที่ ต้องเสนอรายงานต่อคณะกรรมการในเรื่องมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาลดำเนินการเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเด็กและการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กบังเกิดผล ตลอดจนต้องรายงานในเรื่องความ

คืบหน้าของการใช้สิทธิของเด็กด้วย โดยรัฐภาคีจะต้องรายงานครั้งแรกภายในระยะเวลา 2 ปีนับแต่วันที่อนุสัญญา ฯ มีผลใช้บังคับกับรัฐภาคีนั้น และจะต้องเสนอรายงานทุก ๆ 5 ปี ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว หลังจากนั้นรายงานเหล่านั้นจะถูกพิจารณาโดยคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยที่คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก อาจจัดทำข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะทั่วไป โดยอาศัยข้อมูลข่าวสารจากรายงานก็ได้ ทั้งนี้ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะดังกล่าวจะถูกส่งไปยังรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องและรายงานไปยังสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติด้วย ทั้งนี้ หากรายงานนั้นมีกรณีเป็นที่สงสัย คณะกรรมการสามารถเชิญผู้แทนของรัฐภาคีมาเสนอรายงานและตอบคำถามได้

อย่างไรก็ดี ตัวอย่างรายงานประจำปีของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก ยกตัวอย่างได้เช่น รายงานประจำปีฉบับที่ 41 (A/61/41)³¹ ปี 2006 สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ว่า ณ วันที่ 27 มกราคม 2006 ซึ่งเป็นการปิดสมัยประชุมครั้งที่ 41 นี้มีเรื่องที่ต้องทำการพิจารณาถึง 2 เรื่องด้วยกัน เรื่องแรกนั้นจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กกำพร้าที่ไม่มีพ่อแม่คอยดูแล (Rights of children without parental care) ซึ่งก็ได้แนะนำให้คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจัดตั้งกลุ่มคณะทำงาน (Working Group) เพื่อพัฒนาแนวทางสำหรับการให้ความคุ้มครองและการดูแลเด็กกำพร้าที่ไม่มีพ่อแม่คอยดูแล ส่วนเรื่องที่สอง เป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงร่างของวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กจะใช้พิจารณารายงานของรัฐภาคี ในส่วนที่เป็นเรื่องของพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กทั้ง 2 ฉบับคือ พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ (Optional Protocol on the involvement of Children in Armed Conflict) และ พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเรื่องการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography) สำหรับการประเมินความสำเร็จและข้อท้าทาย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กนั้น คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กได้ตัดสินใจที่จะให้ความสำคัญในเรื่องของการบังคับใช้ของสิทธิเด็กโดยผ่านทางมาตรการตรวจตรามากกว่า ทั้งนี้ใน

³¹United Nations, Report of the Committee on the Rights of the Child: General Assembly Official Records Sixty-first Session Supplement No.41 (A/61/41), (New York: United Nations, 2006). [Online] Available from: [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/48707cb2d6b9a373c12571e200350413/\\$FILE/G0643168.doc](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/48707cb2d6b9a373c12571e200350413/$FILE/G0643168.doc) [2007, March]

รายงานฉบับนี้ คณะกรรมการได้ตัดสินใจที่จะได้ตรงทบทวนในเรื่องของความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ เนื่องจากประชาคมโลกได้เพิ่มความสนใจในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะให้มีการบังคับใช้พิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ ซึ่งในขณะนี้ก็ได้พิจารณารายงานที่รัฐภาคีส่งมาให้ไปบ้างแล้ว 7 รายงาน จาก 17 รายงานที่ได้รับ นอกจากนี้ในขณะเดียวกันสำนักงานผู้แทนพิเศษ (the Office of the Special Representative for the Secretary-General for Children and Armed Conflict) ก็ได้กำลังทำงานสำคัญโดยเพิ่มความตื่นตัวในเรื่องของเด็กที่เป็นเหยื่อในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธด้วย อันเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการทำงานที่ทุ่มเทอย่างมากของ นายโอลารา โอตันนู (Mr. Olara Otunnu) ผู้แทนพิเศษคนแรก (The First Special Representative) ที่ได้รับมอบหมายให้เข้ารับตำแหน่งในปี 1997 และได้สิ้นสุดลงในปี 2005 นอกจากนี้ การพัฒนากลไกที่มุ่งเป้าประสงค์เพื่อการคุ้มครองสิทธิเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังทางอาวุธ ก็ได้ขยายวงกว้างและพัฒนามากขึ้น และทั้งนี้คณะกรรมการแห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมือและสนับสนุนมติของคณะมนตรีความมั่นคงที่ 1612 ที่ว่าด้วยเรื่องของการตรวจตราและกลไกการทำรายงานพร้อม ๆ กับการจัดตั้งกลุ่มคณะทำงานคณะมนตรีความมั่นคงใหม่ด้วย เป็นต้น

3.2.5 องค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากพิธีสาร ๔ ได้กำหนดให้รัฐต้องทำรายงานประเทศเพื่อส่งให้กับคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก ในเรื่องมาตรการต่าง ๆ ที่รัฐบาลดำเนินการเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเด็กและการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ ตลอดจนจัดตั้งรายงานในเรื่องความคืบหน้าของการใช้สิทธิของเด็กด้วย แต่ในขณะเดียวกันคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กก็ยินดีรับข้อมูลและรายงานจากหลายแหล่งด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ สำหรับองค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยสร้างเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อที่จะช่วยให้การดำเนินการตามพิธีสาร ๔ เป็นผลสัมฤทธิ์นอกเหนือไปจากคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก ยกตัวอย่างได้เช่น องค์การ UNICEF, องค์การเอกชน (NGOs), องค์การความร่วมมือเพื่อหยุดการใช้ทหารเด็ก (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers), ผู้แทนพิเศษแห่งสหประชาชาติ (the United Nations Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict), สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights), คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ (the United

Nations Committee on the Rights of the Child), คณะกรรมการกาชาดสากล, ทบวงชำนัญพิเศษต่าง ๆ ตลอดจนสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น³² สำหรับตัวอย่างของรายงานหรือข้อมูลจากองค์กรเหล่านี้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ ยกตัวอย่างได้เช่น องค์กรความร่วมมือเพื่อหยุดการใช้ทหารเด็ก (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers) รายงานเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2006 ว่า³³ มีการเกณฑ์เด็กอายุอย่างน้อยเพียง 15 ปี ไปเข้าร่วมในการสู้รบในประเทศศรีลังกา โดยกลุ่ม Karuna Group ที่แยกตัวออกมาจากกลุ่ม The Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า Tigers Tamil ในปี 2004 จึงต้องการเรียกร้องให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติมีการตรวจตราอย่างเข้มงวดถึงกรณีดังกล่าว

3.2.6 ความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้พิธีสาร ๔

จากการศึกษาพบว่าพิธีสาร ๔ ฉบับนี้เป็นตราสารทางกฎหมายสิทธิมนุษยชนอีกหนึ่งฉบับที่ได้เน้นถึงความร่วมมือระหว่างประเทศเช่นเดียวกันกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เพื่อการปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีอยู่ในอนุสัญญา ทั้งนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศนี้ได้มีการรับรองไว้ว่ารัฐภาคีทั้งหลายจะร่วมมือในการปฏิบัติตามพิธีสาร ๔ ฉบับนี้ รวมทั้งร่วมกันป้องกันกิจกรรมใด ๆ ที่ขัดต่อพิธีสาร ๔ และนอกจากนี้จะร่วมมือกันในการฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคมของเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำที่ขัดต่อพิธีสาร ๔ ด้วย อีกทั้งจะร่วมมือกันทางด้านวิชาการและให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินโดยการหารือกับรัฐภาคีทั้งหลายที่มีส่วนเกี่ยวข้องและองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องด้วย ยกตัวอย่างได้เช่น การที่รัฐบาลศรีลังกาและกลุ่ม Tigers Tamil ได้ทำสัญญาหยุดยิง (ceasefire agreement) หรือที่เรียกว่าสัญญาสงบศึกใน ปี 2002 และพร้อมที่จะร่วมมือกันองค์การ UNICEF และหลายหน่วยงานในการปรับปรุง

³²Unicef and Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, Guide to the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict, (New York: UNICEF, 2003), pp. 37-38.

³³อ่านเพิ่มเติมใน Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, "Sri Lanka: Call for a UN Human Rights Monitoring Mission and Investigation of All Child Recruitments," Child Soldiers Newsletter, 15 (January 2007): 12-13.

สถานการณ์เลวร้ายที่มีผลกระทบต่อเด็กจากการถูกเกณฑ์ให้เข้าร่วมในการสู้รบ เพื่อที่จะทำให้เด็กกลับคืนสู่สังคมได้โดยเร็วและมีประสิทธิภาพ³⁴

3.3 ประเทศไทยกับการเข้าเป็นภาคีพิธีสาร ฯ

ได้กล่าวไปแล้วว่าในปัจจุบันมีรัฐต่าง ๆ ได้เข้าเป็นภาคีพิธีสาร ฯ ฉบับนี้ ถึง 110 ประเทศด้วยกัน^{35,36} ดังนั้นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีพิธีสาร ฯ ฉบับนี้แล้วหรือไม่ และจากการศึกษาพบว่าประเทศไทย³⁷ ได้ยื่นภาคยานุวัติสารสำหรับพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยกำลังอาวุธ แก่เลขาธิการสหประชาชาติเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 แล้วซึ่งตามพิธีสารฯ ข้อ 10 วรรค 2³⁸ พิธีสารฯ จะมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยหนึ่งเดือนหลังจากนั้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าประเทศไทยได้

³⁴ Unicef and Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, Guide to the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict, (New York: UNICEF, 2003), p. 44.

³⁵ ภูมิภาคผนวก ง.

³⁶ United Nations Human Rights; Office of the High Commissioner for Human Rights, Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict New York, 25 May 2000. [Online] Available from: http://www.ohchr.org/english/countries/ratification/11_b.htm#reservations

³⁷ หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต 0805/203 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2549 แจ้งเรื่อง การเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

³⁸ Article 10:

1. The present Protocol shall enter into force three months after the deposit of the tenth instrument of ratification or accession.

2. For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after its entry into force, the Protocol shall enter into force one month after the date of the deposit of its own instrument of ratification or accession.

เข้าเป็นภาคีของพิธีสารเลือกรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฉบับนี้³⁹ เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549⁴⁰ ด้วยวิธีการภาคยานุวัติ (accession) ทั้งนี้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติเป็นชอบให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2548^{41,42} โดยคณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 4 (ฝ่ายการท่องเที่ยว กีฬา พุทธศาสนา แรงงานและการพัฒนาสังคม) ที่มีรองนายกรัฐมนตรี (นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ) เป็นประธานที่เห็นชอบการเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จำนวน 2 ฉบับ คือ

- ฉบับที่ 1 พิธีสารเลือกรับ เรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ และ
- ฉบับที่ 2 พิธีสารเลือกรับเรื่อง การค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก

แต่อย่างไรก็ดี ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะกล่าวถึง พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ ฉบับที่ 1 เท่านั้น ดังนั้นมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องของพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ จึงมีสาระสำคัญดังนี้⁴³

สำหรับพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธพิธีสารฉบับนี้เป็น พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 38 คือ ห้ามเกณฑ์เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เป็นทหารในภาวะสงคราม ซึ่งเป็นจุดอ่อนของอนุสัญญาว่าด้วย

³⁹กระทรวงการต่างประเทศ. ท่าทีไทยด้านสิทธิมนุษยชน. [Online] Available from: <http://www.mfa.go.th/web/showStatic.php?staticid=2453>

⁴⁰United Nations Human Rights; Office of the High Commissioner for Human Rights, Treaty Bodies Database – Ratification – Thailand – Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. [Online] Available from: <http://www.unhchr.ch/tbs/doc>

⁴¹ดูภาคผนวก ฉ.

⁴²มติคณะรัฐมนตรี (กรม.) เรื่อง การเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. [Online] Available from: http://www.mod.go.th/mati48/pdf/49_01.pdf

⁴³เรื่องเดียวกัน.

สิทธิเด็กมีสาระสำคัญประกอบด้วยข้อบท 13 ข้อ โดยมีหลักการให้รัฐภาคีรับรองสิทธิและประกันว่าบุคคลที่มีอายุไม่ถึง 18 จะไม่มีส่วนร่วมโดยตรงในการสู้รบและไม่ถูกบังคับให้เข้าร่วมในกองทัพ รายละเอียด โดยสรุปดังนี้

- 1.1 ข้อ 1-4 ว่าด้วยหลักการเกี่ยวกับการประกันว่าบุคคลที่อายุไม่ถึง 18 ปี จะไม่เข้าร่วมในการสู้รบ รวมถึงการไม่ถูกคัดเลือกโดยไม่สมัครใจเข้าร่วมในกองทัพของรัฐภาคี ตลอดจนกลุ่มกองกำลังติดอาวุธ โดยให้รัฐภาคี จัดทำคำประกาศ ซึ่งกำหนดอายุขั้นต่ำในการเข้าร่วมในกองทัพโดยสมัครใจ
- 1.2 ข้อ 5-7 ว่าด้วยการบังคับใช้กฎหมายในประเทศและระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องรวมถึงการดำเนินมาตรการตามข้อบทของพิธีสาร และการให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือระดับพหุภาคีหรือทวิภาคีในด้านการฟื้นฟูด้านวิชาการ และด้านการเงิน
- 1.3 ข้อ 8-13 ว่าด้วยการทำรายงานหลังการเข้าเป็นภาคีแล้ว 2 ปี จากนั้นให้เสนอรวมในรายงานผลการดำเนินงานตามอนุสัญญา ทุก ๆ 5 ปี และการเข้าเป็นภาคีและถอนตัวจากพิธีสาร

ทั้งนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีความเห็นว่า ประเทศไทยมีกฎหมาย นโยบาย และการดำเนินงานรองรับพิธีสารเลือกรับทั้ง 2 ฉบับ ดังกล่าวอยู่แล้ว และการเข้าเป็นภาคีพิธีสาร ฯ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยหลายประการ ซึ่งได้แก่

1. ประเทศไทยจะเป็นที่ยอมรับในกลุ่มประชาคมโลกที่แสดงเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในการปกป้องสิทธิเด็กจากความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ การค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และการตกเป็นเหยื่อของสื่อลามกอนาจาร
2. ความร่วมมือในกลุ่มประเทศภาคีในการคุ้มครองสิทธิเด็กอันจะนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิเด็ก รวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ และการค้าเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก

3. ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการปกป้องคุ้มครองเด็กในประเทศไทยในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งกระทรวงการต่างประเทศแจ้งว่าไม่ขัดข้องที่ไทยจะเข้าเป็นภาคีพิธีสารดังกล่าว

ดังนั้น เมื่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี และต่อมากกระทรวงการต่างประเทศได้จัดส่งภาคยานุวัติสารเข้าเป็นภาคีให้แก่เลขาธิการสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฉบับนี้มีผลบังคับใช้ต่อประเทศไทยวันที่ 27 มีนาคม 2549⁴⁴ ซึ่งได้แก่ระยะเวลา 1 เดือนหลังจากวันที่มอบภาคยานุวัติสารให้กับเลขาธิการสหประชาชาติตามพิธีสาร ๔ ข้อ 10 (2) โดยทั้งนี้ ประเทศไทยเป็นรัฐภาคีลำดับที่ 107 ของพิธีสาร ๔⁴⁵ สำหรับประเทศไทยไม่มีปัญหาในเรื่องการใช้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการสู้รบเป็นทหารเด็ก เพราะการเกณฑ์ทหารหรือการรับสมัครบุคคลเข้าเป็นทหารในประเทศไทยได้กำหนดเกณฑ์อายุไว้ที่ยี่สิบปีบริบูรณ์และไม่มีการใช้เด็กในการสู้รบ⁴⁶

ในส่วนของรายงานที่จะต้องจัดทำหลังจากประเทศไทยเข้าเป็นภาคีนั้น คุณปานทิพย์ สวัสดิ์รักษา และคุณอินปิ่น รบชนะ เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ (สท.) ได้ให้ข้อมูลแก่ผู้เขียนว่าขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการจัดตั้งคณะทำงานรายงานผลการดำเนินงานตามพิธีสาร ๔ ฉบับนี้อยู่

อย่างไรก็ดี เนื่องจากประเทศไทยจะต้องนำเสนอรายงานการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ได้เข้าเป็นภาคี ต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กแห่ง

⁴⁴United Nations Human Rights; Office of the High Commissioner for Human Rights, Treaty Bodies Database – Ratification – Thailand – Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. [Online] Available from: <http://www.unhchr.ch/tbs/doc>.

⁴⁵หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต 0805/203 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2549 แจ้งเรื่อง การเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

⁴⁶อ่านเพิ่มเติมใน วันชัย รุจนวงศ์. "สิทธิเด็ก", อ้างแล้ว

สหประชาชาติ ซึ่งปัจจุบันได้จัดส่งรายงานฉบับที่ 2⁴⁷ ให้แก่คณะกรรมการ ฯ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2547 และได้รับเชิญจากคณะกรรมการ ฯ ให้เดินทางไปนำเสนอรายงานปากเปล่า ต่อที่ประชุมคณะกรรมการ ฯ ณ นครเจนีวา เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2549 โดยในขณะนั้นประเทศไทยกำลังอยู่ในกระบวนการเข้าเป็นภาคีพิธีสาร ฯ ฉบับนี้⁴⁸ อย่างไรก็ตามในรายงานฉบับที่ 2 นี้ ประเทศได้ให้ข้อมูลรายงานในเรื่องของเด็กในข้อพิพาททางอาวุธ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ดังนี้

- ในบทที่ 2 เป็นเรื่องของ นิยามศัพท์คำว่า "เด็ก" โดยหัวข้อที่ 3. เกี่ยวข้องกับเกณฑ์อายุในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสงคราม มีการให้ข้อมูลรายงานไปดังนี้⁴⁹

3. เกณฑ์อายุในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสงคราม

ในเรื่องเกณฑ์อายุในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสงครามนั้นไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ แต่ตามกฎหมายไทยได้กำหนดอายุในการเกณฑ์ทหารไว้คือ 21 ปี และตามที่กำหนดไว้ในเรื่องของทหารกองหนุน ในกรณีของผู้ที่สำเร็จการศึกษาวิชาทหารชั้นปีที่ 3 ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ก็จะปลดเป็นทหารกองหนุน

- ในบทที่ 8 เป็นเรื่องของ มาตรการป้องกันพิเศษ ซึ่งบทนี้จะเป็นการตอบคำถามในเรื่องแนวทางทั่วไปของการจัดทำรายงาน มีการให้ข้อมูลรายงานไปดังนี้⁵⁰

⁴⁷อ่านเพิ่มเติมใน กระทรวงการต่างประเทศ. กระทรวงการต่างประเทศรับมอบรายงานเรื่องสิทธิเด็ก ฉบับเด็กจากผู้แทนเยาวชนไทย. [Online] Available from: <http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=14512>

⁴⁸กระทรวงการต่างประเทศ. กระทรวงการต่างประเทศรับมอบรายงานเรื่องสิทธิเด็ก ฉบับเด็กจากผู้แทนเยาวชนไทย. [Online] Available from: <http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=14512>

⁴⁹อ่านเพิ่มเติมใน สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชนผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ (สท.), รายงานผลการดำเนินงานของประเทศไทยตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (ฉบับที่ 2), หน้า 45.

2. เด็กในข้อพิพาททางอาวุธ (อนุสัญญาข้อ 38)

การฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ และการกลับคืนสู่สังคม (อนุสัญญาข้อ 39)

123. การดำเนินงานตามอนุสัญญาข้อ 38 รวมถึงมาตรการทางกฎหมาย การบริหารและการศึกษาเพื่อเป็นการเคารพและประกันให้มีการเคารพต่อหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่ใช้บังคับในประเทศที่มีข้อพิพาททางอาวุธที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยให้ระบุอนุสัญญา ตราสารและกฎระเบียบระหว่างประเทศในด้านมนุษยธรรมที่รัฐใช้ดำเนินการและมาตรการในการบังคับใช้ ตลอดจนวิธีการเผยแพร่ที่มีประสิทธิภาพและการจัดฝึกอบรมที่เหมาะสมให้แก่เจ้าหน้าที่ในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

124. การดำเนินงานตามอนุสัญญาข้อ 38 วรรค 2 รวมถึงมาตรการทางด้านกฎหมาย การบริหารและด้านอื่น ๆ เพื่อประกันว่าบุคคลที่อายุไม่ถึง 15 ปี จะไม่มีส่วนร่วมโดยตรงในการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน โดยให้ระบุมาตรการเพื่อประกันและคุ้มครองสิทธิเด็กที่อยู่ท่ามกลางความขัดแย้ง ก่อให้เกิดการใช้การติดตามสถานการณ์และสถิติข้อมูลของเด็กที่ตกอยู่ในสภาวะการณดังกล่าวโดยจำแนกตามอายุ เพศ สังคมและเผ่าพันธุ์ดั้งเดิม

125. การดำเนินงานตามอนุสัญญาข้อ 38 วรรค 3 รวมถึงมาตรการทางกฎหมาย การบริหารเพื่อประกันว่าไม่มีบุคคลที่มีอายุไม่ถึง 15 ปี ต้องเข้าประจำการในกองทัพและในการเกณฑ์บุคคลที่มีอายุถึง 15 ปี แต่ยังไม่ถึง 18 ปี รัฐได้พยายามเกณฑ์บุคคลที่มีอายุมากที่สุดก่อน ทั้งนี้ให้ระบุกลไกในการติดตามสถานการณ์ สัดส่วนของเด็กที่ถูกเกณฑ์ หรืออาสาสมัครเป็นทหาร จำแนกตามอายุ เพศ และถิ่นกำเนิด

126. การดำเนินงานตามอนุสัญญาข้อ 38 วรรค 4 ตามพันธกรณีภายใต้กฎหมายมนุษยธรรม ระหว่างประเทศ ในการคุ้มครองพลเรือนที่ตกอยู่ในสภาวะการณที่มีข้อพิพาททางอาวุธ รวมทั้งการใช้มาตรการทางกฎหมาย การบริหารและงบประมาณ เพื่อให้ความคุ้มครองและดูแลเด็กที่ได้รับผลกระทบจากกรณีพิพาท

127. ระบุนุญญาระหว่างประเทศว่าด้วยมนุษยธรรมที่รัฐใช้ดำเนินการ เกณฑ์ที่ใช้ประเมินความเป็นไปได้ของมาตรการที่ใช้ วิธีการที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ของเด็ก และเพื่อที่สิทธิเด็กได้รับการคุ้มครองและเป็นที่ยอมรับ มาตรการเพื่อให้มีการช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมและโครงการ

บรรเทาทุกข์ ตลอดจนการเจรจาเพื่อให้มีการจัดการเป็นพิเศษ สถิติข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวมถึงจำนวนเด็กที่บาดเจ็บและเสียชีวิตเนื่องจากความขัดแย้ง และจำนวนเด็กที่ต้องพลัดถิ่นเนื่องจากความขัดแย้ง

128. การดำเนินงานตามอนุสัญญาข้อ 38 โดยให้ระบุว่าเด็กได้รับการปฏิบัติตามหลักการทั่วไปของอนุสัญญาด้วย

129. การดำเนินงานตามอนุสัญญาข้อ 39 เพื่อส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ และการส่งกลับคืนสู่สังคมให้แก่เด็กที่ตกเป็นเหยื่อในการพิพาททางอาวุธ โดยที่เด็กจะต้องได้อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพการเคารพตนเองและศักดิ์ศรีของเด็ก

130. โปรดระบุข้อมูลต่อไปนี้

1) นโยบายและโครงการ รวมถึงในระดับครอบครัวและระดับชุมชน เพื่อค้นหาศึกษาผลกระทบทางร่างกายและจิตใจของเด็กอันเนื่องมาจากความขัดแย้ง และเพื่อสนับสนุนให้เด็กกลับคืนสู่สังคม

2) มาตรการเพื่อประกันการเลิกเกณฑ์เด็กเป็นทหาร และการเตรียมความพร้อมเด็กให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบสังคมอย่างแข็งขัน

3) การศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ

4) การสำรวจและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5) งบประมาณที่จัดสรรให้แก่เด็ก

6) จำนวนเด็กที่ได้รับการบำบัดทางกายและ/หรือทางจิตใจ เนื่องจากถูกผลกระทบจากการพิพาททางอาวุธ

131. ผลการดำเนินงานตามอนุสัญญาข้อ 38 และ 39 อุปสรรคปัญหาและเป้าหมายในอนาคต

ประเทศไทยไม่มีกรณีพิพาทกันด้วยอาวุธทั้งภายในและนอกประเทศจึงไม่มีเด็กในข้อพิพาททางอาวุธ รวมทั้งการฟื้นฟูและการกลับคืนสู่สังคม ตามคำถามย่อหน้าที่ 123-131

สำหรับคำถามย่อหน้าที่ 125 (การดำเนินงานตามอนุสัญญาข้อ 38 วรรค 3 รวมถึงมาตรการทางกฎหมาย การบริหาร เพื่อประกันว่าไม่มีบุคคลอายุไม่ถึง 15 ปี ต้องเข้าประจำการในกองทัพและในกรณีเกณฑ์บุคคลที่มีอายุถึง 15 ปี แต่ยังไม่ถึง 18 ปี รัฐได้พยายามเกณฑ์บุคคลที่มีอายุมากที่สุดก่อนนั้น)

อายุขั้นต่ำตามกฎหมายสำหรับการเกณฑ์เข้าเป็นทหารตาม พ.ร.บ. รับราชการทหาร พ.ศ. 2497 กำหนดว่าการเกณฑ์ทหารจะกระทำเมื่อชายไทยมีอายุย่างเข้าปีที่ 21 โดยจะต้องเข้ารับการเกณฑ์หรือสมัครใจเป็นทหารก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้ออนุสัญญาที่กล่าวถึง

ดังนั้น จากที่กล่าวมาทั้งหมดในบทที่ 3 นี้จึงสรุปได้ว่า ในเรื่องของการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบเป็นทหารเด็กนั้น ได้มีวิวัฒนาการในกฎหมายระหว่างประเทศจนนำมาสู่การออกพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง "ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ" ฉบับนี้ ที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อตกลงที่เสริมและแก้ไขอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กใน ข้อ 38 ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในความต้องการที่จะให้มีบทบัญญัติอายุในการเข้าร่วมการสู้รบของเด็กจาก 15 ปีขึ้นไปเป็น 18 ปี และความต้องการที่จะให้มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมไปถึงกลุ่มที่ไม่รัฐ โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญที่เกี่ยวกับการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบตามพิธีสาร ๔ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นซึ่งกล่าวโดยสรุปคือ

- อายุขั้นต่ำ

(1) อายุขั้นต่ำในการเกณฑ์เด็กเป็นทหาร พิธีสาร ๔ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่ โดยมีสาระสำคัญคือ ได้กำหนดอายุขั้นต่ำไว้ว่า เด็กที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี จะต้องไม่ถูกเกณฑ์เป็นทหาร เพราะหลักเกณฑ์เดิมบอกว่าห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ

(2) อายุขั้นต่ำในการมีส่วนร่วมของเด็กในการสู้รบ พิธีสาร ๔ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่ โดยมีสาระสำคัญคือ ได้กำหนดอายุขั้นต่ำไว้ว่า เด็กที่มีอายุไม่ถึง 18 ปี จะต้องไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบ เพราะหลักเกณฑ์เดิมบอกว่าห้ามไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี เข้าร่วมในการสู้รบ

- การเข้าร่วมในการสู้รบของเด็ก

(1) การเข้าร่วมโดยการบังคับ พิธีสาร ๔ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่อันเป็นจุดเด่นที่เพิ่มคุณค่า (value added) ที่สำคัญของพิธีสาร ๔ โดยมีสาระสำคัญคือ ได้กำหนดว่าห้ามเกณฑ์เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยการบังคับให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบ

(2) การเข้าร่วมโดยใจสมัคร พิธีสาร ๔ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่ โดยมีสาระสำคัญคือ สำหรับรัฐแล้วให้กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำสำหรับการคัดเลือกโดยสมัครใจเข้าร่วมในกองทัพได้ ซึ่งก็ตีความได้ว่ารัฐสามารถกำหนดอายุขั้นต่ำ 15 ปี ได้แต่สำหรับกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐแล้วแม้แต่เด็กจะเข้าร่วมโดยใจสมัคร ก็ต้องมีอายุห้ามต่ำกว่า 18 ปี

- ลักษณะการมีส่วนร่วมของเด็กในการสู้รบ

(1) การมีส่วนร่วมโดยตรง พิธีสาร ๙ ฉบับนี้ได้ยืนยันหลักเกณฑ์เดิมโดยมีสาระสำคัญคือ ได้กำหนดห้ามเด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มีส่วนร่วมโดยตรง

(2) การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม พิธีสาร ๙ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่ โดยมีสาระสำคัญคือ ได้กำหนดห้ามเกณฑ์เด็กอายุไม่ถึง 18 ปี มีส่วนร่วมในการสู้รบที่อนุมาณได้ว่าห้ามเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบโดยทางอ้อมรวมอยู่ด้วย แต่ประเด็นนี้ใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐเท่านั้น ทั้งนี้สำหรับกองทัพของรัฐแล้วในพิธีสาร ๙ ไม่ได้มีการกำหนดเอาไว้ ซึ่งก็ถือได้ว่าในกรณีของรัฐเป็นการยืนยันหลักเกณฑ์เดิม ที่ไม่ได้มีการกำหนดถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมที่ใช้กับกองทัพของรัฐเอาไว้

- ผู้ที่กระทำการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ

(1) รัฐ (กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพของรัฐ) พิธีสาร ๙ ฉบับนี้ห้ามรัฐ (กระทรวงกลาโหมหรือกองทัพของรัฐ) ทำการเกณฑ์เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าร่วมในกองทัพโดยตรง

(2) กลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ พิธีสาร ๙ ฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่อันเป็นจุดเด่นที่เพิ่มคุณค่า (value added) ที่สำคัญของพิธีสาร ๙ นอกเหนือไปจากการยกมาตรฐานระดับอายุขั้นต่ำในการถูกเกณฑ์ให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสู้รบจาก 15 ปี เป็น 18 ปี ที่สำคัญประการหนึ่ง โดยในประเด็นเรื่องของการกระทำโดยกลุ่มที่ไม่มีรัฐนั้น มีสาระสำคัญคือ เป็นครั้งแรกที่มีการระบุว่าห้ามกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐทำการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้ทราบถึงวิวัฒนาการความเป็นมาในการแก้ปัญหาการเกณฑ์เด็กเข้าร่วมในการสู้รบเป็นทหารเด็กจนนำมาสู่การออกพิธีสาร ๙ ตลอดจนจนทราบถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สำคัญภายใต้พิธีสาร ๙ นี้แล้วว่ามีมิติใหม่และมีจุดเด่นที่เพิ่มคุณค่า (value added) ให้กับพิธีสาร ๙ นี้เช่นไร แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีการเกณฑ์เด็กไปเข้าร่วมในการสู้รบเป็นทหารเด็กอยู่ทั้งจากรัฐและกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐ แม้ว่าพิธีสาร ๙ ฉบับนี้จะได้ออกมาเพื่อที่จะให้ครอบคลุมทุกอย่างแล้ว ดังนั้นในบทต่อไปจะได้ศึกษาถึงการบังคับพิธีสาร ๙ ฉบับนี้ทั้งต่อรัฐและ

กลุ่มที่ไม่ใช่รัฐในระดับระหว่างประเทศและระดับภายในประเทศตามลำดับเพื่อจะได้ทราบปัญหา
และพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาการเกณฑ์เด็กไปเข้าร่วมในการสู้รบต่อไป